

ОСОБЛИВОСТІ ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ ДАВНОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ОСОБИ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

PECULIARITIES OF CALCULATION OF LIMITATION PERIODS OF RELEASE OF A PERSON FROM CRIMINAL LIABILITY

Довганич В.В., здобувач наукового ступеня
доктора філософії кафедри кримінального процесу
Національна академія внутрішніх справ

У статті приділено увагу правилам нормативного регулювання та особливостям обчислення строків давності звільнення особи від кримінальної відповідальності в Україні. Підтримано позицію, що із урахуванням положень ст. 49 Кримінального кодексу України під строком давності можна розуміти встановлений ст. 49 КК України проміжок часу, що розпочинає відлік з дня вчинення кримінального правопорушення, що визначено в обвинувальному акті та встановлено судом, і до дня набрання вироком законної сили, закінчення якого є підставою для звільнення особи, яка обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, від кримінальної відповідальності.

Звернено увагу, що в Кримінальному кодексі України не визначено, що вважається днем вчинення кримінального правопорушення, тобто, чи то день вчинення протиправних дій або бездіяльності, чи то день настання суспільно-небезпечних наслідків, що важливо в контексті виділення окремих видів складу кримінальних правопорушень залежно від конструкції їх об'єктивної сторони. У зв'язку із цим запропоновано доповнити ст. 49 КК України положенням, яким визначити, що днем вчинення кримінального правопорушення є день його закінчення, який буде пов'язаний або з закінченням вчинення протиправного діяння (при формальному складі), або з настанням суспільно-небезпечних наслідків (при матеріальному складі).

Визначено, що в Україні не регламентується жодною нормою кримінального закону питання визначення та порядку обчислення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності при вчиненні незакінченого кримінального правопорушення. Враховуючи виокремлення Кримінальним кодексом України таких стадій як готування до вчинення кримінального правопорушення, замах на його вчинення, запропоновано встановити строки давності притягнення до кримінальної відповідальності при вчиненні особою незакінченого правопорушення, передбачивши у ст. 49 КК України що, «особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею готування до кримінального правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минуло не менше двох третин строку, передбаченого ч. 1 ст. 49 КК України. Особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею замаху на кримінальне правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минуло не менше трьох четвертих строку, передбаченого ч. 1 ст. 49 КК України.

Приділено увагу особливостям обчислення строків давності у разі, коли особа умисно ухиляється від досудового розслідування або суду, а також наведено актуальну судову практику щодо розмежування категорій «уплинення строків давності» та «переривання строків давності».

Ключові слова: звільнення від кримінальної відповідальності, строки давності, стадії вчинення кримінального правопорушення.

The article pays attention to the rules of normative regulation and peculiarities of calculating the statute of limitations for release of a person from criminal liability in Ukraine. The position is supported that taking into account the provisions of Art. 49 of the Criminal Code of Ukraine under the statute of limitations it is possible to understand the established Art. 49 of the Criminal Code of Ukraine, the period of time beginning from the date of the criminal offense specified in the indictment and established by the court, and until the day of entry into force of the sentence, the expiration of which is the basis for release of a person accused of a criminal offense.

It is noted that the Criminal Code of Ukraine does not specify what is considered the day of a criminal offense, ie, whether the day of the commission of illegal acts or omissions, or the day of socially dangerous consequences, which is important in the context of certain types of criminal offenses. constructions of their objective side. In this regard, it is proposed to supplement Art. 49 of the Criminal Code of Ukraine to determine that the day of the criminal offense is the day of its completion, which will be associated either with the end of the offense (in formal composition), or with the occurrence of socially dangerous consequences (in material composition).

It is determined that in Ukraine no norm of the criminal law regulates the issue of determining and the procedure for calculating the statute of limitations for bringing to criminal responsibility for committing an unfinished criminal offense. Given the separation of the Criminal Code of Ukraine such stages as preparation for a criminal offense, attempt to commit it, it is proposed to establish the statute of limitations for criminal prosecution in the commission of an unfinished offense, providing in Art. 49 of the Criminal Code of Ukraine that, "a person is released from criminal liability if from the date of his preparation for a criminal offense and until the date of entry into force of the sentence passed at least two-thirds of the period provided for in Part 1 of Art. 49 of the Criminal Code of Ukraine. A person shall be released from criminal liability if at least three-fourths of the term provided for in Part 1 of Art. 49 of the Criminal Code of Ukraine.

Attention is paid to the peculiarities of calculating the statute of limitations in the case when a person intentionally evades pre-trial investigation or court, as well as current case law on the distinction between "suspension of statute of limitations" and interruption of statute of limitations.

Key words: release from criminal liability, statute of limitations, stages of committing a criminal offense.

Інститут звільнення від кримінальної відповідальності є досить традиційним для вітчизняної системи кримінальної юстиції. Серед підстав звільнення визначено таку нереабілітуючу як звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Перш ніж зупинитися на особливостях та проблемах реалізації цього виду звільнення зауважимо, що з метою реформування законодавства України, зокрема кримінального, Указом Президента України від 7 серпня 2019 року № 584/2019 створено Комісію з питань правової реформи, частиною якої є Робоча група з питань розвитку кримінального права, одним з ключових завдань якої є забезпечення розроблення та внесення Президентом України узгоджених пропозицій з питань удосконалення правової системи України з огляду на сучасні виклики та потреби

демократичного суспільства, зокрема підготовки й узгодження пропозицій стосовно змін до законодавства про кримінальну відповідальність [1, с. 8-9]. При цьому не погоджуємося із підходом створеної робочої групи з питань розвитку кримінального права, яка завершила обговорення Загальної частини та більшості розділів Особливої частини нового Кодексу, оприлюднивши Проект станом на 18 лютого 2022 року [14], але в положеннях Загальної частини відсутні норми, що регламентували б звільнення особи від кримінальної відповідальності, що не відповідає обраному європейському підходу до гуманізації кримінального та кримінального процесуального законодавства. Неоднозначними з точки зору регламентації окремих правових інститутів є також оцінки розроблюваного проекту серед правників [7; 9]. При цьому серед

юридичної спільноти переважає позиція, що такі норми у кримінальному законі України вказують на відповідний рівень цивілізованості, що відображається у низці ратифікованих міжнародно-правових актів [15; 17]. Викладене вказує на потребу дискусії у професійній юридичній сфері науковцями та практиками напрямів удосконалення інституту як звільнення від кримінальної відповідальності загалом, так і звільнення у зв'язку із закінченням строків давності зокрема.

Як зазначає В. Романюк, «звільнення від кримінальної відповідальності можна тлумачити як звільнення особи, яка вчинила злочин, але згодом втратила свою попередню суспільну безпеку в силу низки обставин, зазначених в кримінальному законі, від застосування до неї з боку держави заходів кримінально-правового характеру. ...При цьому звільнення від кримінальної відповідальності нерівнозначне визнанню особи, яка вчинила злочин, виправданню, невинуватості. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності є нереабілітуєчими, оскільки закон, в першу чергу, виходить з факту вчинення особою злочину, у зв'язку з чим слід вказати, що звільнення від кримінальної відповідальності винної особи, яка вчинила злочин, можливе тільки за умови, що це не суперечить завданням кримінального закону (ст. 1 КК України)» [13, с. 324].

Погоджуємося з тим, що у площині гуманізму інститут звільнення від кримінальної відповідальності пов'язаний з економією судових репресій, а також з повагою невід'ємних прав і свобод особи, яка вчинила злочин, і встановленням сприятливих критеріїв під час звільнення від кримінальної відповідальності, залежно від віку, стану здоров'я, працездатності та інших ознак. У правовій державі під час розв'язання питань реалізації кримінальної відповідальності особливу увагу приділяють міжгалузевому інституту звільнення від кримінальної відповідальності як компромісу під час відновлення соціальної справедливості та стимулювання правослухняної поведінки [13, с. 324].

Питання правильного обчислення строків у кримінальному провадженні переважно залишається за межами сучасного наукового пошуку, хоча у практичній площині вірне обчислення строків виступає важливою запорукою дотримання верховенства права та розумності строків під час кримінального провадження. Не є виключенням питання обчислення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, що є підставою для звільнення особи від відповідальності.

Питання обчислення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності переважно було предметом наукових пошуків у комплексі питання щодо строків у кримінальному праві (А.С. Нікітіна), або серед питань, які стосуються загалом інституту звільнення від кримінальної відповідальності (зокрема, П. П. Андрушко, Ю. В. Баулін, М. І. Загородніков, М. Б. Кострова, О. С. Козак, О. М. Лемешко, В. Т. Маляренко, Т. Б. Ніколаєнко, П. В. Хряпінський, С. С. Яценко тощо).

Метою статті є окреслення особливостей та проблем обчислення строків давності звільнення від кримінальної відповідальності для вироблення пропозицій щодо удосконалення регулювання досліджуваного інституту. Для досягнення визначеної мети окреслити підхід розробників проекту Кримінального кодексу України до питання регулювання звільнення від кримінальної відповідальності; розкрити ознаки строків у кримінальному та кримінальному процесуальному праві; висвітлити проблеми обчислення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності при вчиненні незакінченого кримінального правопорушення; розкрити підхід судової практики до тлумачення та розмежування категорій «зупинення строків давності» та «переривання строків давності».

Аналіз підходів до визначення детермінантів передбачення строків давності у кримінальному праві дозволяє виокремити наступні причини їх існування у кримінальному та кримінальному процесуальному законі: 1) втрата суспільної безпеки вчиненням кримінальним правопорушенням; 2) втрата суспільної безпеки винною особою. Поряд із цим вважаємо, що причиною є недоцільність (а в окремих випадках, і неможливість) кримінального переслідування особи, яка підозрюється/обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, що виникає через значний проміжок часу, який проходить від скоєння діяння.

Як стверджував Джозеф Генд, «...існування строків давності притягнення до відповідальності відображає загальну істину, що час є великим цілителем, що після більш-менш тривалого періоду завжди настає момент, коли у суспільних відносинах минуле вже не можна поставити під сумнів, і навіть якщо воно було протиправним, краще почати все з чистого листа...» [16].

Поняття строків у кримінальному праві не має нормативного визначення, тому, наприклад, А.О. Нікітіна під ними пропонує розуміти «передбачений законом або встановлений судом період часу, з яким закон пов'язує початок, реалізацію і закінчення кримінально-правових відносин».

Авторка виокремлює ознаки строків в кримінальному праві, серед яких:

«1) юридична природа, оскільки вони наділені правовою формою та закріплені в кримінальному законі; 2) кримінально-правові строки мають юридичну силу, оскільки їх реалізація забезпечується державою; 3) мають загальнообов'язковий характер, тобто поширюються на всі кримінально-правові відносини та відносно-постійні; 4) будучи конкретним виразом часу, володіють певною тривалістю; 5) строки в кримінальному праві мають спеціальні правила обчислення; 6) визначеність строків через традиційні часові критерії (година, день, місяць, рік або ж це вказівка на подію, яка має неминуче статися); 7) кримінально-правові строки направлені на конкретних адресатів, тобто суб'єктів кримінальних правовідносин; 8) є різними за змістом та особливостями застосування і залежать від змісту правовідносин в межах якого вони встановлюються; 9) наявність певних наслідків для учасників кримінально-правових відносин» [8, с. 12].

Поряд із цим КПК України містить визначення процесуальних строків, під якими розуміють «встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії» [5].

На сьогодні, враховуючи положення КК України та КПК України, які регулюють інститут закриття кримінального провадження та звільнення від кримінальної відповідальності, під строком давності можна розуміти встановлений ст. 49 КК України проміжок часу, що розпочинає відлік з дня вчинення кримінального правопорушення, що визначено в обвинувальному акті та встановлено судом, і до дня набрання вироком законної сили, закінчення якого є підставою для звільнення особи, яка обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, від кримінальної відповідальності.

У доктрині кримінального права визначено, що для звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності потрібно встановити такі обставини: 1) закінчення передбачених ст. 49 КК України строків; 2) відсутність обставин, які зупиняють або ж переривають перебіг строків давності.

У КК України закріплено, що «особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею кримінального правопорушення і до дня набрання

вираком законної сили минули такі строки: 1) два роки – у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачене покарання менш суворе, ніж обмеження волі; 2) три роки – у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачено покарання у виді обмеження волі, чи у разі вчинення нетяжкого злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років; 3) п'ять років – у разі вчинення нетяжкого злочину, крім випадку, передбаченого у пункті 2 цієї частини; 4) десять років – у разі вчинення тяжкого злочину; 5) п'ятнадцять років – у разі вчинення особливо тяжкого злочину» [4].

При обрахунку вказаних строків важливо вірно визначити відповідну точку обчислення, яка в КК України визначена як «з дня вчинення нею кримінального правопорушення».

У положеннях кримінального закону не визначено, що варто вважати днем вчинення кримінального правопорушення, зокрема, чи то день вчинення протиправних дій або бездіяльності, чи то день настання суспільно-небезпечних наслідків, що важливо в контексті виділення окремих видів складу кримінальних правопорушень залежно від конструкції їх об'єктивної сторони (з усіченим, формальним або матеріальним складом).

Щодо моменту вчинення кримінального правопорушення лише у ч. 3 ст. 4 КК України закріплено, що «часом вчинення кримінального правопорушення визнається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності» [4].

Застосування цього положення у контексті визначення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення з матеріальним складом видається недоцільним, оскільки у такому випадку на етапі вчинення діяння такий вид правопорушення є незакінченим.

Постає доречне питання щодо визначення вірного підходу до обчислення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності при вчиненні незакінченого кримінального правопорушення, що не регламентується жодною нормою кримінального закону.

На відміну від кримінального законодавства України, як зазначає М.М. Головач, у КК низки держав з досить розвиненими правовими системами окремо визначено початковий момент перебігу строків давності для незакінчених злочинів: або припинення поведінки, забороненої під загрозою покарання (КК Австрії); або день вчинення останньої дії (діяння) (у випадку замаху або готування – КК Болгарії, у випадку вчинення замаху – КК Туреччини). Але в більшості проаналізованих автором кримінальних законів «встановлюється специфічний момент початку перебігу строків давності у випадку вчинення триваючих або продовжуваних злочинів. Для продовжуваних злочинів: день вчинення останньої дії (КК Іспанії), після припинення злочину (КК Болгарії, КК Сан-Марино), після припинення дій (КК Туреччини), з дня, коли особа виконає останню дію (КК Швейцарії). Для триваючих злочинів: припинення незаконної ситуації (КК Іспанії), після припинення злочину (КК Болгарії, КК Сан-Марино), після припинення дій (КК Туреччини), після припинення поведінки (КК Швейцарії)» [2, с. 320].

Враховуючи, що КК України передбачає готування та замах на вчинення кримінального правопорушення, вважаємо за доцільне передбачити окремі строки давності притягнення до кримінальної відповідальності у випадку притягнення до кримінальної відповідальності за незакінчене правопорушення, доповнивши ст. 49 КК України наступним положенням «Особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею готування до кримінального правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минуло не менше двох третин строку, передбаченого ч. 1 ст. 49 КК України.

Особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею замаху на кримінальне правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минуло не менше трьох четвертих строку, передбаченого ч. 1 ст. 49 КК України»

У частині визначення початкового моменту відрахування досліджуваних строків, вважаємо, що єдності підходів у слідчій та судовій практиці сприятиме внесення доповнення до ст. 49 КК України, яким визначити, що днем вчинення кримінального правопорушення є день його закінчення, який буде пов'язаний або з закінченням вчинення протиправного діяння (при формальному складі), або з настанням суспільно-небезпечних наслідків (при матеріальному складі).

Визначаючись із початком відліку строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, варто звернути увагу на використання ст. 115 КПК України. Ця стаття визначає, що строки, встановлені КПК України, обчислюються годинами, днями і місяцями, а у нашому дослідженні йдеться про обрахування строків роками. Проте для визначення початкового моменту обчислення строків давності законодавець обрав таку одиницю часу як день, а відповідно до ч. 5 ст. 115 КПК України «при обчисленні строків днями та місяцями не береться до уваги той день, від якого починається строк» [5]. Тому вважаємо, що варто передбачити відповідну відсильну норму у ст. 49 КК України до ст. 115 КПК України.

Крім загального підходу до визначення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, КК України містить окремі виключення, коли вказані строки взагалі не застосовуються або ж застосовуються, але з особливостями початку відліку. Так, згідно ч.ч. 5, 6 ст. 49 КК України «давність не застосовується у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109-114¹, проти миру та безпеки людства, передбачених у статтях 437-439 і частині першій статті 442 КК України. У разі вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтями 151²-156¹, 301¹-303 КК України, стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи обчислення строків, визначених частинами першою і другою цієї статті, розпочинається з дня, коли така потерпіла особа досягла повноліття або, у разі її смерті, мала б досягти повноліття» [4].

Конвенція про незастосовність строків давності до військових злочинів та злочинів проти людства, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 26 листопада 1968 р., забороняє застосування строків давності до військових злочинів, а також до злочинів проти людства [3]. В тому числі завдяки цій Конвенції у КК України регламентовано незастосування строків давності притягнення до кримінальної відповідальності щодо злочинів проти основ національної безпеки України (ст.ст. 109-114¹ КК України), а також проти миру та безпеки людства (ст.ст. 437-439, ч. 1 ст. 442 КК України).

Стосовно відтермінування початку обчислення строків щодо окремих кримінальних правопорушень, вчинених щодо неповнолітніх, то така практика регулювання імплементована у ч. 6 ст. 49 КК України із урахуванням досвіду Ізраїлю, Норвегії, ФРН, Швеції, де передбачено, що «за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, вчинені щодо неповнолітнього, строки починають перебіг з моменту, коли потерпілому виповниться визначена кількість років, зокрем, 28 років (КК Ізраїлю), 18 років (КК Норвегії, ФРН), 15 років (КК Швеції)» [2, с. 320]. Вважаємо, що такий підхід є виправданим потребою забезпечити посилений захист прав, свобод та законних інтересів неповнолітніх осіб, які в силу свого віку не завжди здатні відповідним чином оцінювати характер дій щодо них як протиправний.

При цьому для осіб, що вчинили кримінальне правопорушення у віці до 18 років, ч. 2 ст. 106 КК України

встановлені наступні строки давності: «1) два роки – у разі вчинення кримінального проступку; 2) п'ять років – у разі вчинення нетяжкого злочину; 3) сім років – у разі вчинення тяжкого злочину; 4) десять років – у разі вчинення особливо тяжкого злочину» [4].

Крім вірного визначення початку обчислення строків давності, окремої уваги в контексті їх обрахунку заслуговують правила їх застосування у разі, коли особа умисно ухиляється від досудового розслідування або суду, а також вірне тлумачення та розмежування категорій «зупинення строків давності» та «переривання строків давності».

Судова практика донедавна мала приклади судових рішень, що містили різні підходи до обчислення строків давності звільнення від кримінальної відповідальності при їх перериванні або зупиненні. Наприклад, ухвалою колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22 травня 2018 року (справа № 665/2387/14-к) та постановою колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 26 травня 2020 року (справа № 127/6935/16-к) визначено, що «факт ухилення особи від досудового розслідування та суду є обставиною, що виключає благополучне закінчення строків давності, і зупиняє диференційований строк, передбачений ч. 1 ст. 49 КК України. Час такого ухилення дорівнює часу зупинення перебігу давності диференційованого строку, а загальний строк – п'ятнадцять років – спливає далі, незалежно від ухилення. Відтак, у разі підтвердження факту ухилення особи від слідства, строки давності для неї становлять п'ятнадцять років із часу вчинення інкримінованого злочину» [10].

Колегія суддів Другої та Першої судових палат Касаційного кримінального суду Верховного Суду рішеннями від 23 березня 2020 року (справа № 750/11812/17) та 17 листопада 2020 року (справа № 333/6733/16-к) закріпили, що «оскільки в ч. 2 ст. 49 КК України йдеться не про переривання, а про зупинення строку давності, з дня з'явлення особи, яка ухилялась від слідства або суду, із зізнанням або її затриманням, перебіг строку давності не відновлюється спочатку, а триває. У такому разі час, який минув від моменту вчинення злочину до моменту, коли особа почала ухилятися від правоохоронних органів, не анулюється, а підлягає зарахуванню у строк давності, зазначений у законі, тобто у диференційований строк. В той час як визначений статтею 15-річний строк є спеціальним недиференційованим строком давності, по закінченні якого особа, яка вчинила злочин будь-якої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності навіть у тому разі, коли вона протягом цього терміну ухилялась від слідства або суду» [11].

На забезпечення єдності судової практики спрямована постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду (справа № 328/1109/19, провадження № 51-5464кмо20), де було визначено, що «особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею кримінального правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минули зазначені у ч. 1 ст. 49 КК України диференційовані строки давності за умови, що протягом вказаних строків особа не вчинила нового злочину, за винятком нетяжкого злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 2 років (перебіг давності не перерва-

ний); особа не ухилялася від досудового слідства або суду (перебіг давності не зупинявся); законом не встановлено заборону щодо застосування давності до вчиненого особою злочину. Перебіг строків давності зупиняється, якщо особа, котра вчинила кримінальне правопорушення, ухилялася від досудового розслідування або суду. У цьому разі перебіг давності відновлюється з дня з'явлення особи із зізнанням або її затримання. Одночасно факт умисного вчинення особою будь-яких дій, спрямованих на ухилення від слідства або суду є обставиною, яка виключає благополучне закінчення строків давності, і зупиняє диференційовані строки, визначені в ч. 1 ст. 49 КК України. У цьому випадку закон передбачає загальний строк давності притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які ухиляються від слідства чи суду: 15 років з часу вчинення злочину, 5 років – з часу вчинення кримінального проступку. За таких обставин час, який минув із дня вчинення кримінального правопорушення до дня, коли особа почала ухилятися від слідства або суду, не втрачає свого значення, а зберігається і зараховується до загального строку давності, що продовжує спливати. Крім того, до загального строку також зараховується період такого ухилення, а також проміжок часу, що пройшов із дня з'явлення особи із зізнанням або затриманням до дня набрання вироком законної сили» [12].

Вважаємо висловлений підхід об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду обґрунтованим, а також таким, що дозволить уникнути низки помилок у правозастосуванні в частині обчислення строків давності при їх перериванні або зупиненні

Висновки. Інститут звільнення від кримінальної відповідальності дозволяє втілювати у кримінальному провадженні до засуджених осіб принципи гуманності та справедливості, що сприяє як виправленню осіб, які винні у вчиненні кримінальних правопорушень, так і досягненню превентивних завдань як кримінального, так і кримінального процесуального права. Тому підхід, що нині спостерігається при розробці проекту нового Кримінального кодексу України, де вказані положення відсутні, вважаємо необґрунтованим.

Строки давності звільнення від кримінальної відповідальності є важливим засобом забезпечення балансу інтересів особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, з однієї сторони, та потерпілого та держави – з іншої. Аналіз існуючої диференціації строків давності та практики їх застосування дозволив визначити окремі шляхи законодавчого удосконалення відповідного виду звільнення в частині передбачення строків давності при незакінчених правопорушеннях, визначення чіткого моменту початку перебігу строків давності тощо, у зв'язку із чим запроновано внести доповнення до ст. 49 КК України, передбачивши окремі строки давності притягнення до кримінальної відповідальності у випадку притягнення особи до кримінальної відповідальності за незакінчене правопорушення, а також закріпити початковий момент відрахування досліджуваних строків, визначивши, що днем вчинення кримінального правопорушення є день його закінчення або в частині закінчення вчинення протиправного діяння (при формальному складі), або з настанням суспільно-небезпечних наслідків (при матеріальному складі).

ЛІТЕРАТУРА

1. Глібов М.Л., Венедіктов А.А., Венедіктова Ю.Є. Проблеми звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із передачею її на поруки *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 2 (119). С. 8–18
2. Головач М. М. Строки давності у кримінальному законодавстві України та окремих зарубіжних країн. *Часопис Київського університету права*. 2013/2. С. 319–322.
3. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства: прийнята Генеральною асамблеєю ООН 26 листопада 1968 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/warcrimes_limit.shtml (дата звернення 08.05.2022)
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 08.05.2022)
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/lws/show/4651-17> (дата звернення 08.05.2022)

6. Меркулова В.О. Звільнення від кримінальної відповідальності: особливості методології дослідження стимулюючого міждисциплінарного інституту. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. Вип. 3. С. 78–84.
7. Мирошніченко Н. А., Басалюк Н. В. Покарання за злочини: новий концепт. *Актуальні проблеми політики*. 2021. № 67. С. 180–186.
8. Нікітіна А.О. Строки в кримінальному праві та їх значення : автореферат дис. ... канд. юрид. наук за спец. 12.00.08. Х., 2019. 21 с.
9. Острогляд О. В. Сучасний стан законодавчої реалізації кримінально-правової політики. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. (Серія «Право»)*. 2020. № 8 (21). С. 111–118.
10. Постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 26 травня 2020 року (справа № 127/6935/16-к). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення 08.05.2022)
11. Постанова колегії суддів Другої та Першої судових палат Касаційного кримінального суду Верховного Суду рішеннями від 17 листопада 2020 року (справа № 333/6733/16-к). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення 08.05.2022)
12. Постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду (справа № 328/1109/19, провадження № 51-5464кмо20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення 08.05.2022)
13. Романюк В. Розуміння звільнення від кримінальної відповідальності через призму соціальної справедливості. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4 (75-76). С. 320–328.
14. Текст проекту нового Кримінального кодексу України станом на 18.02.2022. *EUAM UKRAINE* : веб-сайт. URL: <https://newcriminal-code.org.ua/criminal-code> (дата звернення 02.05.2022)
15. Bizhan N., Bekimbetov T., Persheyev A., Rahmetova G., Dairabayeva G. Features of Humanization of the Criminal Policy of Kazakhstan: Study of the Possibilities to Increase the Effectiveness of Punishments in the Context of International Experience. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2018. Vol. 9. No. 5. P. 1604–1610.
16. Limitation rules in criminal matters: *RESEARCH NOTE*, May, 2017. URL: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-12/ndr-2017-005_synthese_en_neutralisee_finale.pdf (дата звернення 02.05.2022)
17. Maculan E., Gil A. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40. Issue 1. P. 132–157.